

KOLOZSVÁRI GRANDPIERRE EMIL: DRÁMA FÉLVÁLLRÓL

Grandpierre két legutóbbi regényének — *Változatok hegedűre* és *Dráma félvállról* —, melyek együtt, egy kötetben jelentek meg — hasonló a témája, problematikája. A kiütkeresés, az ember magánya, a választás, a tehetség és középszerűség, a dilettantizmus és tehetség viszonyának kérdései.

Kolozsvári Grandpierre problémake-reső író. Megvan az a képessége, hogy egészen pontos különbséget tegyen a beszélőknek nemcsak a hangneme, de még a hangárnyalata között is. Mindennapi életünk pontos leírására adhatna ez lehetőséget, ebben a két regényben azonban — úgy látszik, beírta az író képekkel, mindig azonos szituációkkal, hősei levegőjének megközelítésével.

Rendkívüli könnyedsége kétségtelenül erénye, magabiztossága vitathatatlan, de helyenként már-már teljesen elkoptatja eleinte leleményesnek tűnő fordulatait, humora így nehézkessé válik.

Azt azonban el kell ismernünk, hogy annak a világnak, melyben hőseit szerepelteti — tökéletes ismerője, s ezért figurái nem lógnak ki környezetükből, pontosan a helyükön vannak, de mindkét regényben szinte teljesen „mozdulatlanokká” merevednek —, hangjukat ugyan minden egyszer eltalálja, de jellemzésük nem sikerül, kapcsolataikról egyetlen esetben sem tud újat mondani.

A két regény között van azonban érezhető különbség is: a *Változatok hegedűre* szerkezete jobb (modern keretbe szerkesztett, formált történet — a regény hősei az orvost várják választával: megmenekül-e a regény főszereplője, az öngyilkos Renáta —, ez a kezdő s a befejező kép is, s a két kép között zajlik le a történet), ez a mű sokkal gazdagabb problémákban is. Ebből a szempontból a *Dráma félvállról* leredukáltabb, sémaszerűbb, ugyanakkor ennek az alakjai — a professzor, Krisztina, és családja tagjai — jobban

motiváltak, szerencsésebben, részlete-szebben kidolgozottak — s ez teszi jobb regénnyé az előzőnél. (*Magvető*, 1971.)

KESZI IMRE: A HALHATATLANSÁG SZAMÁRFÜLEI

„A mai magyar irodalom jelesei közül senki sem alkalmasabb a feladatra: megírni a század zenetörténetének regényét” — hirdetik a könyvvel együtt egyidőben megjelent ismertetőik. Nem igazolásul, nem válaszképpen, de hadd idézzem a *Látogatóban* című kötetből Abody Béla sorait, a Keszi Imrével folytatott interjú elé írott röntgenképet:

„...Nyugtalanabb, mint valaha, kí-sérletezik, eszméi és művei szinte kacéran provokatívak, merészek. Lázás gondolkodó és hibátlan fogalmazó. A szakmában mindenki tudja, mekkora író, az olvasók közül kevesen. Inkább tisztelik, mint ismerik. Talányos, mindig tartogat meglepetést.”

A *halhatatlanság szamárfülei* is meglepetés. Odaadással, szeretettel, rendkívüli intenzitással, lankadatlan kíváncsisággal olvastam.

A regény Lassú Tamás zeneszerző önéletírása, Lassú Tamásé, aki hajszolja a zenével, a zeneszerzőkkel, a „nagyokkal” való ismeretséget — mint ő maga mondja —, „skalpokat” szerez.

Miből született ez a regény?

A *Babiloni vályog* című korábbi kötetében írja a *Kékszemű Bartók* című írásában: „Mi marad a cikkíróra? Ötletek, aperszük, kicsiny emlékezőések, s azoknak köre is egyre szűkül. A néhány találkozás gyér adalékai elfogynak, az élmény lassan szivárgó forrása kiszikkad, egyre nehezebb összekaparni a kevéske maradékot.” S mégis, az élményből, az élményekből, a kevéske maradékból születik meg ez a regény. Lassú Tamáson, s az ő találkozásain, sorain keresztül ismerkedünk meg a 20. század első felének zeneszerzőivel — elsősorban is Bartókkal és Kodálylyal, a Schönberg-körrel, Hauerrel. Így kerülnek közel hozzánk szokásaikról

hallva, szavaikat olvasva — a róluk szóló kedves anekdotizáló hangú epizódokon keresztül — Szent Dávid masinisztája — Honegger, az órákat szenvedélyesen gyűjtő Sztravinszkij; tanúi vagyunk Lassú Tamás véletlen-furcsa találkozásának Hindemithtel s a fiatal Ernst Krenekkel.

S a találkozások közepette az író végigjártja Lassú Tamással először a zenével, majd a zeneszerzéssel való ismerkedés útját. Lassú Tamást mindig a legfrissebb ismeretség befolyásolja valamilyen irányba: eszerint kezd egyszer szimfóniát, más alkalommal éppen operát írni, míg csak kudarcot nem vall.

A regény azonban nemcsak a 20. századi zenéről, zeneszerzőiről, de az általuk élt korról, az általuk átélt eseményekről, a korszak Párizsának, Bécsének, Berlinének, Budapestjének atmoszférájáról próbál — sikerrel — képet, személyes ihletésű képet adni.

S ez a személyes ihletés teszi igazán vonzóvá a regényt és annak szereplőit, mert mindazt, amit mi látunk, hallunk Lassú Tamás segítségével, Keszi Imre élte meg.

A regény nem Keszi Imre önéletírása mégsem, hiszen — mint egy korábbi kötetéből megtudjuk — ő Sztra-

vinszkijjal például Budapesten találkozott, Lassú Tamás Párizsban bukkan rá a zeneszerzőre, de a hangulata, a végső konklúziója mindkét találkozásnak ugyanaz, s számunkra az élmény fontos, s mi azt kapjuk Keszi Imrétől.

Ezáltal válik szinte számunkra is személyes élménnyé hősünk első találkozása Bartókkal, a zongoraművésszel a Rippl-Rónai-kiállításon, ahol egy harmadik „nagy” — Móricz Zsigmond olvassa fel novelláit. Ezáltal lesznek általunk is közelről láthatóvá a perzselő arcok a Nyugat Osvát-jubileumán. Mi is csodáljuk Kodály türelmét, módszerességét, pedagógiáját, „trükk”-jeit, érezzük Bartók kézfogásának melegét, mert tudjuk, az ezeket megelevenítő írások-émlékezesek tanítványi vallomások is egyben.

S ezért nem hat fucsán, idegenül a napjainkban szokatlan terjedelem, a zeneszerzők nemegyszer szinte egészen aprólékos jellemzése, mert Keszi Imre sorai a legegyszerűbb eszközökkel íród-
tak, közvetlenségük vonz bennünket. Végig feszült, mégis könnyedén futó, izgalmasan lírai a bevezető soroktól egészen a regény utolsó „akkordjáig”.
(Zeneműkiadó, 1971.)

SZIGETI LAJOS

